

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Ústav české literatury a komparatistiky

Oponentský posudek diplomové práce Bc. Michaely Malé *Konstituování postavy upíra v literatuře 19. století*

Cíl práce, její účel a směřování

Cílem práce je analýza postavy upíra v literatuře 19. století, hledání její proměny v rámci fikčního světa. Těžiště práce má spočívat rovněž v odhalování vzájemných vazeb upíra coby postavy folklórní a literární a v naratologické analýze jednotlivých titulů, jež má směřovat k přehledové studii.

Metodologie a práce s odbornou literaturou

Autorka chce formulovat širší kontext fenoménu upírství, proto se snaží popsat primární kulturně-antropologická východiska k problému upírství, vampirismu či revenantů. Problém není ani tak v tom, že vychází spíše z populární odporné literatury (Braccini, Maiello), ale že tyto texty v zásadě jen parafrázuje. Historický a antropologický přehled fenoménu upírství se sice pokouší postihnout všechny historické okolnosti, klíčové práce k tématu nebo kulturně geografickou diferencí, ale vše pouze telegrafickou a velmi povšechnou formou. Převažují citace a parafráze Bracciniho a Maiella, aniž oba texty autorka nějak komentuje nebo z nich něco vyvozuje. Poněkud funkčnější je druhý metodologický rámeček, a sice perspektiva literárně-vědná. Diplomátka vychází z pojetí fantastična a fantastické literatury dle Todorova a Traillové. Oba koncepty komparuje (i když se jedná převážně o komparaci na základě Nancy Traillové) a ve výkladových pasážích je aplikuje při vlastní analýze. Čeho bych se vyvarovala, jsou slovníkové definice (tematologie, pozitivismus, apod.). Stěžejní metodologickou inspirací je naratologie – autorka zmiňuje klíčové termíny a je schopná je funkčně aplikovat při popisu primárního materiálu.

Styl a prezentace

Práci naprosto dominují popisné a výkladové postupy, což občas vede k užívání klišé typu „poodhalování roušky tajemna“ nebo „bravurní rozpracování motivu“, „dílo, které myšlenkami a názory předběhlo dobu“. Autorka velmi intenzivně pracuje s pramenným materiálem, ale chtělo by to být důslednější, pokud se jedná o charakter citací. Ne vždy totiž se totiž s citacemi pracuje funkčně. Měly by být argumentem či ilustrací nějaké teze či hypotézy. Není např. potřeba dokládat dějové zvraty. Každopádně by měly být komentovány.

Celková koherence a akademická disciplinovanost

Práce působí koherentním dojmem, je logicky a přehledně členěná a uspořádaná. Způsob analýzy se podřizuje tomu, že se má jednat o přehledovou práci. Tomuto záměru autorka jistě dostála, ale určitě si mohla dovolit být trochu odvážnější – ať už se jedná o kritickou analýzu sekundární literatury nebo o formulování nových hypotéz, změnu perspektivy anebo intenzitu interpretace na úkor upozadění deskripce a výkladu. Snaha o vyčerpávající výklad totiž často vede k příliš

didaktickým generalizacím a apelativním závěrům. Např. „Tyto dvě ukázky dokazují, jak nebezpečně může přehnaná pověřivost ovládat mysl člověka a jak může být zdravý úsudek potlačen působením davové hysterie.“ (str.74)

Celkové hodnocení

Jak bylo řečeno výše, byl-li záměrem práce přehled upířských postav v literatuře 19. století, tak se jej diplomantce jistě podařilo naplnit. Popis upířských postav, zápletek a vypravěčů je ale tak detailní a „vyčerpávající“, že by mu rozhodně prospělo škrtání, odlišení stěžejních a periferních projevů. Diplomantka prokázala orientaci v odborné literatuře k tématu i schopnost její aplikace, pro zvolené téma je také určitě funkční křížení různých perspektiv: kulturně-antropologický pohled (i když, to, co autorka zmiňuje, je spíše pohled etnografický), naratologická analýza a literárně-teoretický problém fantastiky.

Jedna z mnoha nevýhod přehledových studií však spočívá v tom, že do přehledu nikdy nelze zahrnout vše, a nabízí se otázka po způsobu výběru a třídění „reprezentativních vzorků“. Proč například autorka řadí upíry do kategorie podle nejzjevnějšího rysu na „znovuzrozené, staré, krásné a nevzhledné“? Při výběru primárních textů zdůrazňuje, že vybírá romány či novely, které jsou napsány před Stokerovým *Draculou*. Proč? Proto, že Stokerův text je paradigmatický? Co zásadního tedy v obrazu upíra mění? Proč odlišovat literárního a „folklórního“ upíra? Není to z antropologického či fantastického hlediska irelevantní? Jak ovlivňují obraz upíra klíčové estetiky 19. století (romantismus a dekadence)? I přehledová práce by si mohla dovolit v záběru naznačit obecnější aspekty tématu – např. role sexuality, genderové čtení, apod.

Budeme-li se však držet v kontextu možností a očekávání přehledové práce, jedná se o přehled velmi pečlivý a čtenářsky pozorný a s vědomím možných, byť ne zcela artikulovaných, teoretických přesahů. Práce splňuje požadavky kladené na diplomové práce, doporučuju ji k obhajobě a na základě jejího průběhu hodnotit na škále **velmi dobře – dobře**.

V Praze 10. června 2018

Mgr. Blanka Činátlová, Ph.D.